

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού

ΠΟΡΙΣΜΑ

(ν. 3094/03 “Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις”, Άρ. 4 § 6)

Θέμα:

**«Εφαρμογή του θεσμού της παράλληλης στήριξης μαθητών
με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες»**

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη: Γ. Μόσχος

Ειδικοί Επιστήμονες: Σ. Στρατιδάκη, Ν. Μπαφέ

Ιούνιος 2009

«Εφαρμογή του θεσμού της παράλληλης στήριξης μαθητών με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες»

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη: Γ. Μόσχος
Ειδικοί Επιστήμονες: Σ. Στρατιδάκη, Ν. Μπαφέ

Ο Συνήγορος του Πολίτη στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του κατά το άρθρο 103 παρ. 9 του Συντάγματος και τον ν. 3094/03, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, εξέτασε κατά τα τελευταία έτη σειρά αναφορών με θέμα την εφαρμογή του θεσμού της παράλληλης στήριξης μαθητών στη σχολική τάξη του γενικού σχολείου βάσει των προβλέψεων του ν. 2817/00 και, πρόσφατα, του ν.3699/08 για την «*Ειδική αγωγή και εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες*», ο οποίος τον αντικατέστησε. Συνολικά, διαπιστώνονται πάγια και σοβαρά προβλήματα στην εφαρμογή του μέτρου. Αφού διαπίστωσε αδυναμία να επιτευχθεί λύση σε σχέση με ατομικές υποθέσεις, ο Συνήγορος του Πολίτη προέβη στη σύνταξη του παρόντος πορίσματος για τη διατύπωση των σχετικών διαπιστώσεων και προτάσεών του, κατά τη διάταξη του άρθρου 4 παρ. 6 του ν.3094/03.

1. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει δεχτεί σημαντικό αριθμό αναφορών από γονείς μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες με θέμα είτε την απόρριψη από το ΥΠΕΠΘ αιτημάτων παροχής παράλληλης στήριξης στους μαθητές στη σχολική τάξη του γενικού σχολείου, ή την εφαρμογή του μέτρου κατά τρόπο ανεπαρκή¹. Προβλήματα στην εφαρμογή του μέτρου απασχόλησαν την Αρχή και παλαιότερα, ωστόσο η κατάσταση φαίνεται ιδιαίτερα προβληματική κατά τα σχολικά έτη 2007-08 και 2008-09, κατά τα οποία αναφέρεται από το ΥΠΕΠΘ και σημαντική αύξηση του αριθμού των σχετικών αιτημάτων.

Η αντικατάσταση του ν. 2817/00 από τον ν. 3699/08 για την ειδική αγωγή και εκπαίδευση, που ετέθη σε ισχύ τον Οκτώβριο 2008, δεν έχει επιφέρει ουσιώδη διαφορά ως προς το υπό εξέταση ζήτημα, καθώς τα παρατηρούμενα προβλήματα αφορούν κυρίως τη μη υλοποίηση ή ανεπαρκή υλοποίηση των προβλέψεων της ισχύουσας νομοθεσίας.

[illegible]

Ειδικότερα, ο Συνήγορος του Πολίτη έχει διαπιστώσει ότι αιτήματα παροχής παράλληλης στήριξης σε μεγάλο βαθμό απορρίπτονται από το ΥΠΕΠΘ ή παραμένουν σε παρατεταμένη εκκρεμότητα ως προς την υλοποίησή τους, η οποία σε πολλές περιπτώσεις ουδέποτε πραγματοποιείται, μολονότι πληρούνται οι νόμιμες προϋποθέσεις. Στις περιπτώσεις όπου η παράλληλη στήριξη εγκρίνεται αλλά δεν υλοποιείται, η συνήθης αιτιολογία που προτάσσει το ΥΠΕΠΘ αφορά ανεπάρκεια είτε των χορηγούμενων από το Υπουργείο Οικονομικών πιστώσεων είτε των διαθέσιμων εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής.

Σε πολλές περιπτώσεις, οι ενδιαφερόμενοι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, παραμένουν σε κατάσταση αναμονής και εκκρεμότητας, που μπορεί να παραταθεί και καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους. Έτσι, όμως, στερούνται τη δυνατότητα ουσιαστικής ένταξης (δεδομένου ότι, εξ ορισμού, πρόκειται για μαθητές για τους οποίους η παράλληλη στήριξη έχει κριθεί ως αναγκαία προϋπόθεση για τη σχολική τους φοίτηση), χωρίς παράλληλα να αναζητούνται εναλλακτικές λύσεις, καθώς το αίτημα θεωρείται ότι βρίσκεται «σε εκκρεμότητα» και δεν έχει απορριφθεί επίσημα.

Ακόμη και όταν η παράλληλη στήριξη υλοποιείται, συχνά παρατηρούνται προβλήματα που υπονομεύουν τον σκοπό του θεσμού. Αυτό συμβαίνει σε περιπτώσεις όπου η παράλληλη στήριξη:

(α) παρέχεται σε μερική βάση (ορισμένες αλλά όχι όλες τις ημέρες της εβδομάδας, ή κάποιες ώρες την ημέρα) - παρά την αντίθετη πρόταση του οικείου Κέντρου Διαφοροδιάγνωσης, Διάγνωσης και Υποστήριξης (ΚΕΔΔΥ, πρώην ΚΔΑΥ) ή του Σχολικού Συμβούλου Ειδικής Αγωγής - και επομένως είναι ανεπαρκής για την κάλυψη των αναγκών των ενδιαφερόμενων μαθητών.

(β) υλοποιείται με σημαντική καθυστέρηση: η διαδικασία του διορισμού εκπαιδευτικού ειδικής αγωγής μπορεί να καθυστερήσει έως και τα μέσα του σχολικού έτους - μολονότι η αίτηση και τα σχετικά δικαιολογητικά έχουν υποβληθεί εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών - με αποτέλεσμα να δημιουργούνται σοβαρά ή ακόμη και ανυπερβλήτα προβλήματα στην ένταξη και προσαρμογή των ενδιαφερόμενων μαθητών.

(γ) υποκαθίσταται από την τοποθέτηση των μαθητών σε τμήματα ένταξης με την αιτιολογία εκ μέρους του ΥΠΕΠΘ ότι η παράλληλη στήριξη αφορά μόνο περιπτώσεις όπου στην περιοχή κατοικίας των μαθητών δεν λειτουργεί τμήμα ένταξης, ακόμη και σε περιπτώσεις όπου το αρμόδιο ΚΕΔΔΥ ή ο Σχολικός Σύμβουλος Ειδικής Αγωγής προτείνουν σαφώς παράλληλη στήριξη και όχι φοίτηση σε τμήμα ένταξης. Παραβλέπεται δηλαδή το γεγονός ότι τα δύο μέτρα εκπαιδευτικής υποστήριξης είναι διαφορετικά και σχεδιασμένα να εξυπηρετούν διαφορετικές ανάγκες καθώς και ότι ο νόμος δεν περιορίζει την παροχή παράλληλης στήριξης αποκλειστικά σε περιπτώσεις όπου στο σχολείο του μαθητή δεν λειτουργεί τμήμα ένταξης (ν. 3699/08 άρθρο 6).

(δ) υλοποιείται από εκπαιδευτικό γενικής εκπαίδευσης χωρίς εξειδίκευση ή έστω εξοικείωση με τρόπους κατανόησης και αντιμετώπισης των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών, εξαιτίας των οποίων ζητήθηκε εξ αρχής η παράλληλη στήριξη, με αποτέλεσμα το μέτρο να μην έχει τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

2. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ν.2901/1992) κατοχυρώνει το δικαίωμα κάθε παιδιού για πρόσβαση στην εκπαίδευση χωρίς διάκριση για καμία κατάσταση, συμπεριλαμβανομένης «της ανικανότητας» και δεσμεύει τα κράτη μέλη ότι το δικαίωμα αυτό πρέπει να υλοποιείται στη βάση της ισότητας των ευκαιριών. Ορίζει, επίσης, ότι η εκπαίδευση πρέπει να αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στη συνολική ανάπτυξη της προσωπικότητας και την πληρέστερη δυνατή ανάπτυξη των χαρισμάτων και των σωματικών και πνευματικών ικανοτήτων του κάθε παιδιού (άρθρα 2, 28, 29). Περαιτέρω, η ΔΣΔΠ προσδίδει στα παιδιά με αναπηρία ιδιαίτερο δικαίωμα για «αποκλειστική πρόσβαση στην εκπαίδευση, στην επιμόρφωση ... επαγγελματική εκπαίδευση..., έτσι που να επιτυγχάνεται η όσο το δυνατόν πληρέστερη κοινωνική ένταξη και προσωπική τους ανάπτυξη ...» (άρθρο 23)

Η διάταξη του άρθρου 21 παρ. 6 του Συντάγματος, που ορίζει ότι «τα άτομα με αναπηρίες έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν μέτρων που εξασφαλίζουν την αυτονομία, την επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας», προσδίδει στα παιδιά με αναπηρία δικαίωμα για απόλαυση, στο πλαίσιο της εκπαίδευσης, ειδικών μέτρων τα οποία αποσκοπούν στην ένταξη και συμμετοχή τους, ως ενήλικοι, σε κάθε τομέα της κοινωνικής ζωής.

Ο ν. 3699/2008 (ΦΕΚ Α' 199) για την «Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες» δεσμεύει την πολιτεία να κατοχυρώνει και να αναβαθμίζει συνεχώς τον υποχρεωτικό χαρακτήρα της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης και «να διασφαλίζει σε όλους τους πολίτες με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ίσες ευκαιρίες, ... με πλήρη κατοχύρωση των δικαιωμάτων τους στη μόρφωση και στην κοινωνική και επαγγελματική ένταξη» (άρθρο 1). Ο νόμος, μεταξύ άλλων, προβλέπει ότι:

«Οι μαθητές με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες μπορούν να φοιτούν: ....Σε σχολική τάξη του γενικού σχολείου με παράλληλη στήριξη-συνεκπαίδευση, από εκπαιδευτικούς ειδικής ΕΑΕ όταν αυτό επιβάλλεται από το είδος και το βαθμό των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών. Η παράλληλη στήριξη παρέχεται σε μαθητές που μπορούν με κατάλληλη ατομική υποστήριξη να παρακολουθήσουν το αναλυτικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα της τάξης, σε μαθητές με σοβαρότερες εκπαιδευτικές ανάγκες όταν στην περιοχή τους δεν υπάρχει άλλο πλαίσιο ΕΑΕ ... ή όταν η παράλληλη στήριξη καθίσταται απαραίτητη – βάσει της γνωμάτευσης του ΚΕΔΔΥ – εξαιτίας των ειδικών εκπαιδευτικών τους αναγκών. Στην τελευταία περίπτωση η στήριξη από ειδικό εκπαιδευτικό μπορεί να γίνεται σε μόνιμη και προγραμματισμένη βάση. Την παράλληλη στήριξη εισηγείται αποκλειστικά το οικείο ΚΕΔΔΥ το οποίο με γραπτή γνωμάτευσή του καθορίζει τις ώρες παράλληλης στήριξης κατά περίπτωση». (άρθρο 6, παρ. 1 β')

«Οι αυτιστικοί μαθητές υψηλής λειτουργικότητας μπορούν να φοιτούν στις σχολικές τάξεις του γενικού σχολείου υποστηριζόμενοι ... κατά περίπτωση, με βάση τη γνωμάτευση του οικείου ΚΕΔΔΥ, με παράλληλη στήριξη από εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής». (άρθρο 7, παρ.4 α')

«...η παράλληλη στήριξη των αυτιστικών μαθητών μπορεί επίσης να υλοποιείται και από ειδικό βοηθό που εισηγείται και διαθέτει η οικογένεια του μαθητή..». (άρθρο 7, παρ. 4 γ')

Η ΥΑ 102357/Γ6/02 (ΦΕΚ Β' 1319/10-10-02) – η οποία εκδόθηκε με βάση τη διάταξη του άρθρου 1 του ν.2817/00 και ισχύει βάσει του άρθρου 35 παρ. 3 του ν.3699/08, έως την έκδοση νεότερων κανονιστικών πράξεων κατ' εξουσιοδότηση των διατάξεων του νέου νόμου - ορίζει ότι η φοίτηση μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στις συνήθεις σχολικές τάξεις της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης συνοδεύεται με «παροχή βοήθειας από εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής που ορίζεται από το ΚΔΑΥ σε συνεργασία με το σχολικό σύμβουλο ειδικής αγωγής, σε περιοδική ή μόνιμη βάση, κατά περίπτωση. Η διάρκεια, ο τρόπος και τα μέσα στήριξης από τον εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής ... προτείνονται από το ΚΔΑΥ ... σε συνεργασία με τους συμβούλους ειδικής και γενικής αγωγής».

3. Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη έθεσε υπόψη του ΥΠΕΠΘ διαπιστώσεις του για την εφαρμογή του θεσμού της παράλληλης στήριξης με το υπ' αρ. 91/9-11-07 έγγραφο προς την Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής, με το οποίο ζητήθηκαν οι απόψεις και προθέσεις του Υπουργείου για την αντιμετώπιση των παρατηρούμενων προβλημάτων. Ωστόσο, στο υπ' αρ. 3777/Γ6/10-01-08 απαντητικό έγγραφο του Γενικού Διευθυντή Σπουδών ΠΕ και ΔΕ προς την Αρχή, επαναλαμβάνονται τα αναφερόμενα προβλήματα χωρίς περαιτέρω επεξήγηση ή ενημέρωση ως προς τις προθέσεις του Υπουργείου για την αντιμετώπισή τους. Συγκεκριμένα, αναφέρεται:

- Ως προς το ζήτημα της παροχής παράλληλης στήριξης σε μερική βάση παρά την διαπιστωμένη ανάγκη υποστήριξης του μαθητή καθ' όλη της διάρκεια της σχολικής του παραμονής: «Η παράλληλη στήριξη παρέχεται σε μερική βάση όπως καθορίζει η υπουργική απόφαση 108474/21-10-02». Προφανώς, η αναφορά στην εν λόγω ΥΑ που αφορά την παροχή εκπαίδευσης στο σπίτι έγινε εκ παραδρομής και η απάντηση του ΥΠΕΠΘ αναφέρεται στην προαναφερόμενη ΥΑ 102357/Γ6/02 (ΦΕΚ Β' 1319/10-10-02), η οποία ορίζει ότι η φοίτηση μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στις συνήθεις σχολικές τάξεις της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης συνοδεύεται με «παροχή βοήθειας από εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής που ορίζεται από το ΚΔΑΥ σε συνεργασία με το σχολικό σύμβουλο ειδικής αγωγής, σε περιοδική ή μόνιμη βάση, κατά περίπτωση». Μολονότι η εν λόγω ΥΑ προβλέπει την δυνατότητα παροχής παράλληλης στήριξης σε μερική βάση, εν προκειμένω, το ερώτημα του Συνηγόρου του Πολίτη προφανώς αναφερόταν στις περιπτώσεις όπου η παράλληλη στήριξη παρέχεται σε μερική βάση, ενώ οι ανάγκες του μαθητή, βάσει των γνωματεύσεων του ΚΔΑΥ (πλέον ΚΕΔΔΥ) και του αρμόδιου σχολικού συμβούλου καθιστούν αναγκαία την ατομική υποστήριξή του καθ' όλη τη διάρκεια της παραμονής του στο σχολείο. Ως εκ τούτου, το ερώτημα δεν απαντήθηκε.
- Ως προς το ζήτημα της (συχνά σημαντικής) καθυστέρησης στην υλοποίηση του μέτρου: «η υλοποίηση του διορισμού εκπαιδευτικού ειδικής αγωγής συνήθως μπορεί να καθυστερεί: α) εξαιτίας έλλειψης πιστώσεων ... β) επειδή δεν υπάρχουν αρκετοί εκπαιδευτικοί...». Τα προβλήματα αυτά, που προτάσσονται από το ΥΠΕΠΘ ως συνήθους αιτιολογία για τη μη υλοποίηση της παράλληλης στήριξης, βεβαίως αναφέρονταν ήδη στο έγγραφο της Αρχής με

το οποίο ζητήθηκαν ακριβώς οι απόψεις και προθέσεις του Υπουργείου για την αντιμετώπισή τους, για τις οποίες ουδεμία απάντηση έχει δοθεί μέχρι σήμερα.

- Ως προς το ζήτημα της υποκατάστασης της παράλληλης στήριξης από φοίτηση μαθητών σε τμήμα ένταξης, παρά τη διαφορετική εκτίμηση και πρόταση των αρμοδίων φορέων: «η δυνατότητα να λειτουργήσει ο θεσμός της παράλληλης στήριξης αν και υπάρχει τμήμα ένταξης, γίνεται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις και ύστερα από κοινή εισήγηση του ΚΔΑΥ και του Σχολικού Συμβούλου Ειδικής Αγωγής» Και πάλι, βεβαίως, το ερώτημα του Συνηγόρου του Πολίτη, αναφερόταν στις περιπτώσεις εκείνες όπου οι ενδιαφερόμενοι μαθητές τοποθετούνται σε τμήματα ένταξης, μολοντί βάσει της εισήγησης του ΚΔΑΥ (πλέον ΚΕΔΔΥ) και του Σχολικού Συμβούλου Ειδικής Αγωγής χρήζουν παράλληλης στήριξης και όχι φοίτησης σε τμήμα ένταξης. Ωστόσο, το Υπουργείο δεν δίνει καμία απάντηση ούτε ως προς αυτό, ούτε προσδιορίζει σε τι ακριβώς συνίστανται οι «εξαιρετικές περιπτώσεις».

Το εν λόγω έγγραφο συνοψίζει θέσεις της Διοίκησης, ήδη γνωστές από σειρά απαντητικών εγγράφων του ΥΠΕΠΘ και των περιφερειακών του υπηρεσιών (κατά τόπους Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης) σε έγγραφα του Συνηγόρου του Πολίτη. Τα εν λόγω απαντητικά έγγραφα περιορίζονται σε ενημέρωση της Αρχής για την αδυναμία ικανοποίησης του αιτήματος λόγω έλλειψης διαθέσιμων εκπαιδευτικών ή λόγω λειτουργίας τμήματος ένταξης.

Ενδεικτικά, παραθέτονται χαρακτηριστικές περιπτώσεις και αποσπάσματα απαντητικών εγγράφων:

1) Σε περίπτωση μαθητή με αναπτυξιακή διαταραχή (υπόθεση με αρ. πρωτ. *****/08), που εμπίπτει σαφώς στη διάταξη του άρθρου 7 παρ.4 α' του ν.3699/08 και στη διάταξη του άρθρου 6 παρ. 1 β' του ίδιου νόμου, ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε προς την Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής επισημαίνοντας: «ο μαθητής έχει σύνδρομο Asperger και, τόσο το ΚΔΑΥ Β' Αθήνας με την υπ' αρ. 1532/13-03-2008 γνωμάτευση όσο και ο αρμόδιος Σχολικός Σύμβουλος Ειδικής Αγωγής έχουν προτείνει πρόγραμμα συνεκπαίδευσης στην κανονική σχολική τάξη. Η μητέρα του μαθητή ... ενημερώθηκε τηλεφωνικά ... ότι η παράλληλη στήριξη δεν εγκρίθηκε με την αιτιολογία ότι στο σχολείο του λειτουργεί τμήμα ένταξης. Ωστόσο ... η παρακολούθηση τμήματος ένταξης σε καμία περίπτωση δεν επαρκεί για την κάλυψη των εκπαιδευτικών αναγκών του ..., ο οποίος λόγω των ειδικών δυσκολιών του χρήζει συνεχούς ατομικής υποστήριξης...». Η απάντηση της Διεύθυνσης Ειδικής Αγωγής ήταν ότι «σύμφωνα με την εγκύκλιο του ΥΠΕΠΘ με αρ.πρωτ.78723/Γ6/17-06-08, δεν μπορούσε να εγκριθεί παράλληλη στήριξη, εφόσον λειτουργούσε στο σχολείο φοίτησης του μαθητή τμήμα ένταξης».

2) Σε αντίστοιχη περίπτωση μαθητή με διαταραχή αυτιστικού φάσματος «Σε απάντηση του εγγράφου σας με αρ.πρωτ. *****/2008.2/26-02-09, σας ενημερώνουμε ότι ... δεν μπορούσε να εγκριθεί παράλληλη στήριξη, εφόσον λειτουργούσε στο σχολείο φοίτησης του μαθητή τμήμα ένταξης» (έγγραφο ΥΠΕΠΘ με αρ. πρωτ. 49979/Γ6/5-5-09, αρ.πρωτ. αναφοράς *****/08). Και πάλι, το ΥΠΕΠΘ θεωρεί την ύπαρξη τμήματος ένταξης ως λόγο απόρριψης αιτήματος για παράλληλη στήριξη, μολοντί εν προκειμένω προβλέπεται και έχει σαφώς προταθεί από το αρμόδιο ΚΕΔΔΥ παράλληλη στήριξη και όχι φοίτηση σε τμήμα ένταξης.

3) «Σε απάντηση του εγγράφου σας με αρ.πρωτ. *****/2008/2, σας ενημερώνουμε ότι το αίτημα για έγκριση της παράλληλης στήριξης ... δεν εγκρίθηκε από τη Δ/ση Ειδικής Αγωγής, λόγω έλλειψης εκπαιδευτικών στους Ενιαίους Πίνακες Α και Β αναπληρωτών Εκπ/κών Ειδικής Αγωγής» (έγγραφο ΥΠΕΠΘ 5066/Γ6/23-01-09, αρ. πρωτ. αναφοράς *****/08).

4) Σε περίπτωση μαθητή γυμνασίου με διαταραχή αυτιστικού φάσματος που παρέμεινε καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους 2008-09 εκτός σχολικού πλαισίου λόγω αδυναμίας φοίτησής του χωρίς υποστήριξη (αρ.πρωτ. αναφοράς *****/09), η παράλληλη φοίτηση εγκρίθηκε τελικά με ημερομηνία 4 Μαΐου 2009 (απόφαση έγκρισης υπ' αρ. 49248/Γ6/4-05-09), σε χρόνο δηλαδή που η υλοποίησή της ήταν προφανώς αδύνατη λόγω της επικείμενης λήξης του σχολικού έτους. Ο αρμόδιος Δ/ντής ΔΕ υποστήριξε ότι η έγκριση ήταν σημαντική, έστω και τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, διότι αυτή θα «πιστοποιούσε» την ανάγκη παράλληλης στήριξης του μαθητή και θα αποτελούσε θετικό προηγούμενο ως προς την εξέταση του αιτήματος για το επόμενο έτος. Στην πράξη, η οικογένεια, καλείται να επαναλάβει άμεσα την διαδικασία και να περιμένει και πάλι επί σειρά μηνών τη νέα έγκριση για το σχολικό έτος 2009-10, χωρίς να γνωρίζει την έκβαση ή τον χρόνο υλοποίησης του νέου αιτήματος.

5) Σε περίπτωση μαθητή με προβλήματα όρασης (αναφορά με αρ. πρωτ. *****/2008), για τον οποίον η παροχή παράλληλης στήριξης είχε εγκριθεί από το ΥΠΕΠΘ, και ο οποίος λόγω της φύσης των ειδικών του αναγκών έχει ανάγκη συνεχούς υποστήριξης από εκπαιδευτικό ειδικευμένο στα προβλήματα όρασης με γνώση γραφής BRAILLE, η αρμόδια Διεύθυνση ΠΕ Ανατολικής Θεσσαλονίκης, στο υπ' αρ. 7271/9-01-09 απαντητικό έγγραφο αναφέρει «(η υπηρεσία μας)..λόγω έλλειψης αναπληρωτών ΣΜΕΑ κάλυψε τις ανάγκες μαθητών στους οποίους έχει εγκριθεί παράλληλη στήριξη με εκπαιδευτικούς Γενικής Αγωγής ως ενισχυτική διδασκαλία»... «Η υπηρεσία μας με έγγραφά της προς το ΥΠΕΠΘ ...και προς την Περιφέρεια ΠΕ και ΔΕ Κεντρικής Μακεδονίας αναφέρει την αναγκαιότητα κάλυψης άμεσων λειτουργικών κενών .... και για την συγκεκριμένη περίπτωση εξειδικευμένου εκπαιδευτικού ΣΜΕΑ στα προβλήματα όρασης και γνώση γραφής BRAILLE».

6) Σε περίπτωση μαθήτριας με νευρολογικά και ορθοπεδικά προβλήματα (αρ.πρωτ. αναφοράς *****/09), για την οποία το αρμόδιο ΚΕΔΔΥ πρότεινε παράλληλη στήριξη, το ΥΠΕΠΘ (έγγραφο με αρ.πρωτ. 49986/Γ6/5-05-09) απέρριψε το αίτημα, κρίνοντας ότι *ταιριάζει καλύτερα στις ανάγκες της μαθήτριας η πρόσληψη ατόμου (ειδικού βοηθητικού προσωπικού) για να τη βοηθά στις καθημερινές της ανάγκες και μετακινήσεις σύμφωνα με το ν.3699/08, άρθρο 18, «για θέματα αυτοεξυπηρέτησης, καθημερινής διαβίωσης ...»*, όμως για να αποφανθεί στη συνέχεια ότι *«λόγω έλλειψης πιστώσεων δεν μπόρεσε να πραγματοποιηθεί η έγκριση πρόσληψης ΕΒΠ για την κάλυψη της μαθήτριας...»*.

4. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπιστώνει συστηματικές παραβιάσεις της νομοθεσίας εκ μέρους του ΥΠΕΠΘ όσον αφορά την εφαρμογή του μέτρου της παράλληλης στήριξης, με συνέπεια την παραβίαση του δικαιώματος ένταξης και φοίτησης των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στα γενικά σχολεία. Ειδικότερα:

Α) Πολλά αιτήματα απορρίπτονται ή κρίνονται ως καταχρηστικά, μολονότι πληρούνται οι νόμιμες προϋποθέσεις για την υλοποίησή τους. Παρατηρείται δηλαδή μια συστηματική μετάθεση ευθυνών από το ΥΠΕΠΘ: είτε στα ΚΕΔΔΥ (δηλαδή, στις αρμόδιες διαγνωστικές υπηρεσίες του ίδιου του ΥΠΕΠΘ!), τα οποία φέρονται να προτείνουν υπερβολικά συχνά παράλληλη στήριξη, είτε στο Υπουργείο Οικονομικών λόγω ανεπάρκειας ή καθυστέρησης στη χορήγηση των πιστώσεων, ενώ ακόμη και μετά την αποστολή των πιστώσεων, το μέτρο σε πολλές περιπτώσεις δεν υλοποιείται λόγω της αναφερόμενης έλλειψης διαθέσιμων εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής.

Β) Στις περιπτώσεις όπου η παράλληλη στήριξη υλοποιείται με σημαντική καθυστέρηση ή με τρόπο ανεπαρκή, τα συνακόλουθα προβλήματα μπορεί να οδηγήσουν σε ουσιαστική καταστρατήγηση του σκοπού της. Ειδικότερα, η καθυστέρηση ή η ελλιπής εφαρμογή του μέτρου μπορεί να καταστήσουν δυσχερή ή ακόμη και αδύνατη την σχολική ένταξη των ενδιαφερόμενων μαθητών, λόγω των προβλημάτων προσαρμογής και του αρνητικού κλίματος που έχει ήδη δημιουργηθεί, το οποίο δύσκολα αναστρέφεται ακόμη και αν το μέτρο υλοποιηθεί στη συνέχεια.

Γ) Ως προς το ζήτημα της απόρριψης αιτημάτων παράλληλης στήριξης με την αιτιολογία ότι στο σχολείο του μαθητή λειτουργεί τμήμα ένταξης, επισημαίνεται ότι ο νόμος δεν θέτει ως προϋπόθεση για την παροχή παράλληλης στήριξης τη μη ύπαρξη τμήματος ένταξης στο σχολείο του μαθητή, εφόσον η παράλληλη στήριξη κρίνεται αναγκαία από το οικείο ΚΕΔΔΥ βάσει του είδους των εκπαιδευτικών αναγκών του μαθητή, αναγνωρίζοντας, ως εκ τούτου, ότι πρόκειται για μέτρα διαφορετικά που εξυπηρετούν διαφορετικές ανάγκες και, συνεπώς, δεν μπορούν να υποκαταστήσουν το ένα το άλλο.

Μολονότι το ΥΠΕΠΘ (όπως προκύπτει, μεταξύ άλλων και από το προαναφερόμενο έγγραφο υπ' αρ. 3777/Γ6/10-01-08), αναγνωρίζει ότι η παράλληλη στήριξη μπορεί να παρέχεται «σε εξαιρετικές περιπτώσεις» ανεξαρτήτως της λειτουργίας τμήματος ένταξης, στην πράξη, συχνά, για λόγους σκοπιμότητας φαίνεται να παραβλέπει τον διαχωρισμό και δεν έχει δώσει καμία εξήγηση σε σχετικές επισημάνσεις του Συνηγόρου του Πολίτη. Περαιτέρω και ως προς το ζήτημα αυτό δεν φαίνεται να θεωρεί αντιφατικό ή προβληματικό το να «ακυρώνει» ή να θεωρεί καταχρηστικές τις γνωματεύσεις των διαγνωστικών του φορέων, των ΚΕΔΔΥ.

Δ) Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο τρόπος υλοποίησης της παράλληλης στήριξης δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες μαθητών με ειδικές κατηγορίες εκπαιδευτικών αναγκών, με αποτέλεσμα και πάλι να αναιρείται ουσιαστικά ο σκοπός της, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση μαθητή με προβλήματα όρασης (αναφορά με αρ. πρωτ. *****/2008) που αναφέρεται παραπάνω, στον οποίο παρεσχέθη ατομική υποστήριξη για ορισμένο αριθμό διδακτικών ωρών από εκπαιδευτικό γενικής αγωγής λόγω έλλειψης αναπληρωτών ΣΜΕΑ. Ο συγκεκριμένος μαθητής είχε ανάγκη συνεχούς υποστήριξης από εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής ειδικευμένο στα προβλήματα όρασης με γνώση

γραφής BRAILLE, για να ενταχθεί στην τάξη και να παρακολουθήσει το σχολικό πρόγραμμα. Το άρθρο 7 του ν. 3699/08, αναφέρει ως «επιθυμητή» μεν, όχι όμως ως απαραίτητη προϋπόθεση για την τοποθέτηση εκπαιδευτικών σε προγράμματα παράλληλης στήριξης τυφλών μαθητών την πιστοποιημένη γνώση της γραφής BRAILLE. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ο σκοπός της παράλληλης στήριξης καταστρατηγείται εάν ο εκπαιδευτικός δεν διαθέτει τις αναγκαίες γνώσεις για να επιτευχθεί η ένταξη και παρακολούθηση του σχολικού προγράμματος από τον μαθητή.

Ε) Η διάταξη του άρθρου 7 παρ.4 γ' του ν. 3699/08, εισάγει το μέτρο της παράλληλης στήριξης μαθητών με διαταραχές του φάσματος του αυτισμού από πρόσωπο επιλογής της οικογένειας που υλοποιείται *«κατόπιν σύμφωνης γνώμης του Διευθυντή της σχολικής μονάδας και του Συλλόγου Διδασκόντων»*. Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει διαπιστώσει προβλήματα που οφείλονται σε ασάφεια ως προς τις προϋποθέσεις και τον τρόπο εφαρμογής του μέτρου στην παρούσα φάση. Επίσης διαπιστώνεται ότι, σε κάποιες περιπτώσεις, σύλλογοι διδασκόντων αρνούνται την υλοποίηση του μέτρου, χωρίς περαιτέρω αιτιολόγηση.

Το μέτρο αυτό μπορεί να αποτελεί μια επιθυμητή (από την οικογένεια) λύση λόγω της ανάγκης διασφάλισης συνέχειας ή υποστήριξης ενός μαθητή από συγκεκριμένο πρόσωπο που γνωρίζει τις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες του. Ωστόσο - λαμβάνοντας υπόψη ότι η πλειονότητα των αιτημάτων παράλληλης στήριξης δεν υλοποιείται από το ΥΠΕΠΘ – διαφαίνεται ο κίνδυνος μετάθεσης της ευθύνης της πολιτείας στις οικογένειες, όταν αυτές πιέζονται ή εξαναγκάζονται έμμεσα να διασφαλίσουν συνοδό για ένα μαθητή ο οποίος δεν μπορεί να «σταθεί» στη σχολική τάξη χωρίς ατομική υποστήριξη. Στις περιπτώσεις αυτές, εισάγεται επίσης μια επιπλέον διάκριση εις βάρος μαθητών των οποίων οι οικογένειες δεν μπορούν να επωμισθούν το οικονομικό κόστος.

ΣΤ) Τέλος, μια άλλη διάσταση του προβλήματος αφορά την απουσία επαρκούς ενημέρωσης των ενδιαφερόμενων πολιτών για το χρονοδιάγραμμα και τη διαδικασία εξέτασης και ικανοποίησης του αιτήματός τους. Σε πολλές περιπτώσεις ανακοινώνεται στους γονείς ότι η παροχή παράλληλης στήριξης στο παιδί τους «εγκρίθηκε», χωρίς να εξηγείται σε αυτούς ότι η έγκριση δεν αποτελεί εγγύηση για την υλοποίηση του μέτρου. Το ζήτημα αυτό καθαυτό έχει αποτελέσει αντικείμενο προσφυγής στον Συνήγορο του Πολίτη (αναφορές με αριθμό πρωτοκόλλου ***/09, ****/09). Πέραν του ότι τα ενδιαφερόμενα παιδιά δεν λαμβάνουν την εκπαιδευτική υποστήριξη που δικαιούνται, με όλα τα συνακόλουθα προβλήματα που ήδη αναφέραμε, η επ' αόριστον εκκρεμότητα των αιτημάτων και η απουσία ενημέρωσης για την καθυστέρηση, έχει ως συνέπεια να μην αναζητείται από τις αρμόδιες περιφερειακές υπηρεσίες του ΥΠΕΠΘ καμία εναλλακτική λύση για την σχολική ένταξη και υποστήριξή τους, με αποτέλεσμα, τα ίδια τα παιδιά, οι οικογένειές τους αλλά και οι σχολικές μονάδες όπου φοιτούν να παραμένουν σε μια παρατεταμένη κατάσταση αβεβαιότητας, με εξαιρετικά αρνητικές συνέπειες.

Σύμφωνα με τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (άρθρο 4 του ν. 2690/99, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει), οι δημόσιες υπηρεσίες οφείλουν να διεκπεραιώνουν τις υποθέσεις των ενδιαφερόμενων μέσα σε προθεσμία 50 ημερών, ενώ *«εάν κάποια υπόθεση δεν μπορεί να διεκπεραιωθεί λόγω αντικειμενικής αδυναμίας, ειδικά αιτιολογημένης, η αρμόδια υπηρεσία οφείλει, εντός πέντε (5) τουλάχιστον ημερών πριν από την εκπνοή τους, να γνωστοποιήσει εγγράφως στον αιτούντα: α) τους λόγους της καθυστέρησης, β) τον υπάλληλο που έχει αναλάβει την υπόθεση .... γ) κάθε άλλη χρήσιμη πληροφορία ...»*. Το ΥΠΕΠΘ και τα αιτήματα παροχής παράλληλης στήριξης δεν

εξαιρούνται από τις παραπάνω διατάξεις. Ωστόσο στην πράξη, οι προθεσμίες και η υποχρέωση ενημέρωσης των ενδιαφερόμενων δεν τηρούνται, καθώς τα εν λόγω αιτήματα συχνά παραμένουν επ' αόριστο σε εκκρεμότητα, χωρίς να παρέχεται επίσημη ενημέρωση (χαρακτηριστικά, αναφέρουμε ότι μέχρι και τις αρχές Μαΐου, δηλαδή λίγο πριν από τη λήξη του σχολικού έτους, δίδεται από το ΥΠΕΠΘ προς τον Συνήγορο του Πολίτη η διαβεβαίωση ότι *το αίτημα θα ικανοποιηθεί εφόσον διασφαλιστούν πιστώσεις και εκπαιδευτικοί* (υπόθεση με αρ. πρωτοκόλλου ****/09, έγγραφο ΥΠΕΠΘ 49986/Γ6/5-05-09) - υπόθεση με αρ. πρωτοκόλλου ****/09, έγγραφο ΥΠΕΠΘ 49248/Γ6/4-05-09).

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Από την διερεύνηση της εφαρμογής του θεσμού της παράλληλης στήριξης, προκύπτουν σοβαρότατα προβλήματα και ελλείψεις, με συνακόλουθη παραβίαση δικαιωμάτων σημαντικού αριθμού παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και την καταστρατήγηση του επιδιωκόμενου στόχου της σχολικής τους ένταξης. Συνοψίζοντας τις παραπάνω διαπιστώσεις, ο Συνήγορος του Πολίτη επισημαίνει ότι:

(Α) Σε πολλές περιπτώσεις το ΥΠΕΠΘ αποποιείται την εκ του νόμου ευθύνη του για την υλοποίηση του μέτρου της παράλληλης στήριξης. Το Υπουργείο αποδίδει ο πρόβλημα σε ανεπάρκεια κονδυλίων ή εκπαιδευτικών, χωρίς περαιτέρω ανάληψη ευθύνης ή σχεδιασμό για την επίλυσή του, μολονότι είναι αυτονόητο ότι η εισαγωγή νομοθεσίας που κατοχυρώνει το δικαίωμα συνεκπαίδευσης, για να έχει νόημα, θα πρέπει να συνοδεύεται από τη διασφάλιση των κονδυλίων και των αναγκών για την υλοποίηση των αντίστοιχων προβλέψεων.

(Β) Το ΥΠΕΠΘ συχνά αντιμετωπίζει ως καταχρηστικές ή δεν λαμβάνει υπόψη γνωματεύσεις των ίδιων των αρμοδίων διαγνωστικών φορέων του, των ΚΕΔΔΥ, υποβαθμίζοντας το επιστημονικό τους έργο.

(Γ) Σε πολλές περιπτώσεις το ΥΠΕΠΘ φαίνεται να αντιμετωπίζει τον θεσμό της παράλληλης στήριξης ως αντίστοιχο της φοίτησης ενός μαθητή σε τμήμα ένταξης, χωρίς να λαμβάνει υπόψη τις διαφορετικές ανάγκες που καθέναν από τους θεσμούς αυτούς δημιουργήθηκε για να καλύψει, ή τη φύση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών του κάθε μαθητή. Για παράδειγμα, σε περιπτώσεις μαθητών με καλό νοητικό δυναμικό που ανήκουν στο αυτιστικό φάσμα, είναι αναγκαίο να λαμβάνεται υπόψη ότι, πέραν της εκπαιδευτικής βοήθειας, χρειάζονται υποστήριξη σε θέματα κοινωνικοποίησης, τρόπου αντίληψης, διαχείρισης του άγχους κ.λπ. Ως εκ τούτου, ουσιώδης προϋπόθεση για τη σχολική τους ένταξη είναι τόσο η *ατομική* υποστήριξη που διασφαλίζει η παράλληλη στήριξη, όσο και η έγκαιρη παροχή αυτής, από την έναρξη του σχολικού έτους, και η διάρκεια και συνέχεια της σχέσης του μαθητή με το πρόσωπο που παρέχει την υποστήριξη.

(Δ) Όσον αφορά το μέτρο της παράλληλης στήριξης μαθητών με διαταραχές αυτιστικού φάσματος από πρόσωπο επιλογής της οικογένειας κατά τη διάταξη του άρθρου 7 παρ.4, γ' του ν. 3699/08, όπως επισημαίνεται παραπάνω, μολονότι μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να καλύπτει ιδιαίτερες ανάγκες προς όφελος των ενδιαφερόμενων μαθητών, ενέχει τον κίνδυνο μετακύλησης της ευθύνης που έχει η Πολιτεία, να παρέχει παράλληλη στήριξη, στους ώμους της οικογένειας. Ως εκ

τούτου, η εφαρμογή του μέτρου πρέπει να συνοδεύεται από εγγυήσεις που θα διασφαλίζουν ότι δεν θα υπάρξει τέτοια μετακύληση της ευθύνης.

Το πλήθος και η σοβαρότητα των παρατηρούμενων προβλημάτων απαιτούν επείγοντως την προσοχή της Πολιτείας στον τρόπο εφαρμογής του θεσμού, καθώς και ορθολογικότερη οργάνωση των διαδικασιών, ώστε να διασφαλίζονται στην πράξη τα δικαιώματα των μαθητών που χρειάζονται απαραίτητως παράλληλη στήριξη. Ενόψει των ανωτέρω, ο Συνήγορος του Πολίτη προτείνει τα εξής:

1. Εφόσον το ΥΠΕΠΘ διαπιστώνει συστηματικά ανεπάρκεια πιστώσεων για την κάλυψη των αναγκών - τόσο ως προς την παροχή παράλληλης στήριξης όσο και σε άλλους τομείς της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης - να επανεξεταστεί από τη Γενική Διεύθυνση Προσωπικού του Υπουργείου η κατανομή των πιστώσεων στην Ειδική Αγωγή, ώστε να τηρείται η αρχή της ισότητας των ευκαιριών

2. Εφόσον διαπιστώνεται συστηματικά ανεπάρκεια εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής για την κάλυψη των αναγκών, το ΥΠΕΠΘ να μεριμνήσει για την αύξηση των θέσεων των εισακτέων στις αντίστοιχες σχολές, προκειμένου μεσοπρόθεσμα να αυξηθεί ο αριθμός των διαθέσιμων εκπαιδευτικών.

3. Να αποσαφηνιστούν οι προϋποθέσεις παροχής του μέτρου της παράλληλης στήριξης, με τρόπο τέτοιο ώστε να διασφαλίζονται σε κάθε περίπτωση τα δικαιώματα των μαθητών που την χρειάζονται και να μην δημιουργούνται στους πολίτες λανθασμένες εντυπώσεις και προσδοκίες. Οι γνωματεύσεις των ΚΕΔΔΥ θα πρέπει να αναφέρουν επακριβώς τις προϋποθέσεις, υπό τις οποίες ένας μαθητής δικαιούται παράλληλη στήριξη, **δηλαδή**: να ορίζουν και να τεκμηριώνουν ότι η παράλληλη στήριξη *«επιβάλλεται από το είδος και το βαθμό των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών του μαθητή»*, εάν η στήριξη πρέπει να παρέχεται σε μόνιμη και προγραμματισμένη βάση, καθώς και τις προτεινόμενες ώρες κατά περίπτωση, όπως προβλέπει το άρθρο 6 παρ. 1 β' του ν. 3699/08. Στη συνέχεια, η σχετική εισήγηση των ΚΕΔΔΥ θα πρέπει να αντιμετωπίζεται σε κάθε περίπτωση ως δεσμευτική για την Πολιτεία.

4. Λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις εκπαιδευτικές όσο και τις γενικότερες ανάγκες υποστήριξης των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, το Υπουργείο να μεριμνήσει ώστε η παράλληλη στήριξη - πέραν της *παροχής* της καθαυτής και του σαφούς διαχωρισμού της από την φοίτηση σε τμήμα ένταξης - να διασφαλίζεται από την αρχή του σχολικού έτους και, όπου αυτό είναι εφικτό, να επιδιώκεται η συνέχισή της το επόμενο έτος από τον ίδιο εκπαιδευτικό, ώστε να αποφεύγεται η εναλλαγή προσώπων με όλα τα συνακόλουθα προβλήματα προσαρμογής των ενδιαφερόμενων μαθητών. Επίσης, όσον αφορά μαθητές με ειδικές κατηγορίες προβλημάτων (π.χ προβλήματα όρασης, ακοής κλπ.), είναι αναγκαίο ο εκπαιδευτικός να διαθέτει την εξειδίκευση που απαιτείται ώστε να μπορεί να βοηθήσει αποτελεσματικά τον συγκεκριμένο μαθητή.

5. Όσον αφορά το μέτρο της παράλληλης στήριξης μαθητών με διαταραχές αυτιστικού φάσματος *από πρόσωπο επιλογής της οικογένειας* κατά τη διάταξη του άρθρου 7 παρ.4, γ' του ν. 3699/08, η εφαρμογή του να διασφαλίζει ότι δεν μεταφέρεται στις οικογένειες η ευθύνη της Πολιτείας για παροχή ατομικής υποστήριξης στους μαθητές που την χρειάζονται προκειμένου να φοιτήσουν στο γενικό σχολείο.

Ειδικότερα: προτείνεται η εισαγωγή νομοθετικής ρύθμισης που να προβλέπει την καταβολή της δαπάνης του συνοδού στις οικογένειες των μαθητών, στις περιπτώσεις που το μέτρο δεν

αποτελεί πρωταρχική επιλογή της οικογένειας αλλά λύση ανάγκης. Αυτό αφορά ιδίως τις περιπτώσεις όπου η οικογένεια εισηγείται παράλληλη στήριξη μαθητή από ιδιώτη, ενώ έχει υποβληθεί αίτημα για παράλληλη στήριξη στο ΥΠΕΠΘ και, μολονότι οι νόμιμες προϋποθέσεις πληρούνται, αυτή δεν υλοποιείται ή δεν υλοποιείται από την έναρξη του σχολικού έτους, και ο μαθητής αδυνατεί να ενταχθεί στη σχολική τάξη χωρίς υποστήριξη.

Περαιτέρω, πρέπει να προσδιοριστούν με ακρίβεια το πλαίσιο και οι προϋποθέσεις εφαρμογής του μέτρου, όσον αφορά: την επαγγελματική ιδιότητα του ιδιώτη συνοδού, τον ακριβή ρόλο του στη σχολική τάξη, το πλαίσιο συνεργασίας του με τους διδάσκοντες και εποπτείας του έργου του, καθώς και τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθείται. Δεδομένων των ανωτέρω, ενδεχόμενη άρνηση εκ μέρους του συλλόγου διδασκόντων πρέπει σε κάθε περίπτωση να είναι αιτιολογημένη και να συνοδεύεται από εναλλακτικές προτάσεις.

6. Τέλος, όσον αφορά την συχνά παρατεταμένη καθυστέρηση στην εξέταση και υλοποίηση των αιτημάτων παροχής παράλληλης στήριξης, επισημαίνεται η υποχρέωση του ΥΠΕΠΘ για διεκπεραίωσή τους ή για έγγραφη αιτιολογημένη ενημέρωση των ενδιαφερόμενων σε περίπτωση απόρριψης ή καθυστέρησης υλοποίησής τους εντός των προβλεπόμενων από τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας προθεσμιών.